

Mestring

Av ROLF SKJELSTAD

Rolf Skjelstad er PP-rådgiver og spesialpedagog og har vært ansatt i PP-tjenesten siden 1971. Han arbeider mest med språk og kommunikasjon og er nå leder ved PPT for Indre Østfold. I fem år har han vært organisasjonsrådgiver i to ulike organisasjoner for funksjonshemmede i Tanzania. Skjelstad er medlem av Redd Barnas internasjonale beredskapsstyrke. Han har utgitt boka «Afasi hos eldre» og skrev artikkelen «Hjelper hjelp?» i Skolepsykologi nr. 6 i 2002.

Denne artikkelen handler om hva slags tiltak vi anbefaler og bør anbefale for barn som trenger hjelp. Forfatteren mener at det er bedre å sette fokus på og styrke de områder der eleven har talenter og opplever mestring enn å være ensidig opptatt av vanskene. Å gi hjelp år etter år på de felter der eleven er dårligst skaper, og forsterker dårlig selvtillit, mens man egentlig ønsker å oppnå god selvtillit og mestring.

Det dukker stadig opp nye metoder i skolen. En del av det som skjer er positivt, men enkelte ganger kan gamle handlinger komme igjen med nye overskrifter. Kall det gjerne keiserens nye ord. Et eksempel på dette nye er at forskning har vist at en del av de lesemetoder som ble utviklet for flere tiår siden, kanskje gir bedre lesere enn det mange av dagens metoder bidrar til.

De fleste foreldrene ønsker sine barn lykke, suksess i skolen, at de skal være fornøyd med livet og få venner. De fleste lærere ønsker det samme for sine elever. For en del av de barn som vi møter i PPT, kan slike ønsker bare bli tomme ord. En forutsetning for å komme i kontakt med PPT er at barnet har et problem. Vår forutsetning for en slik kontakt er at vi skal bistå foreldrene og skolen på en slik måte at de selv er i stand til å løse problemene for barna.

Jeg har jobba noen år med dette. Jeg har møtt mange flinke ungdommer som har opplevd at skolen har blitt det motsatte av våre gode ønsker. Eller som mange ungdommer opp igjennom årene har sagt til meg ved over-

gangen fra ungdomskolen til videregående skole: «La meg slippe å få mere hjelp, fordi jeg ble dårligere av det». Mange voksne har sagt nesten det samme: «Skolen er som et stort svart hull i mitt liv. Det som skjedde der, tok fra meg all sjøltillit og tro på meg selv».

«Skolen er som et stort svart hull i mitt liv».

Det er ikke hyggelig å høre slike utsagn når vi mener vi arbeider i det godes tjeneste. Allikevel er det vel slik at mange fagfolk og foreldre bruker mye energi på å rette på og finne svakheter i stedet for å tilrettelegge for utvikling. I ordet mestring

ligger det et ønske om at skole og hjem og fagfolk bør bruke mer tid på å finne barns muligheter og talenter i stedet for problemer og begrensninger. Ungdom kan utfordre oss slik at irritasjon over deres måte å se sitt liv på, gjør det vanskelig for oss å sette ord på deres talenter og muligheter.

Når skole og foreldre og vi møtes for å drøfte eleven, er det lett å gjenta år etter år hva som skaper elevens problemer. Dess oftere vi sier at eleven har vanskeligheter, jo oftere ønsker vi vel at eleven ikke skal ha vanskeligheter? På denne måte klager vi i stedet for å bidra.

Dersom samarbeid bare består av å gi negative tilbakemeldinger til hverandre om barn, oppnår vi det motsatte av det å mestre. Når våre ungdommer får vansker, må vi voksne tvinge oss selv til å sette ord på elevens muligheter, og hva vi kan bidra med for at eleven ikke skal ha vansker.

I PPT skriver vi hundrevis av rapporter hvert år som beskriver problemene hos barn. Når konfliktnivået er høyt, øker møtevirksomhet mellom hjem og skole. Men når konfliktnivået minsker, og når eleven fungerer godt på skolen, kommer ofte tausheten. En utfordring til oss må være at vi skal bli like flinke til å rapportere om styrker hos eleven, som det vi er til å beskrive vansker.

Skolen skal tilrettelegge og skape muligheter for vekst. Men dersom en elev sliter i matematikk, bør vi spørre oss selv:

- Hvor mange år skal eleven slite og hvor mange rapporter skal PPT skrive for å fortelle at eleven sliter?
- Skal vi fortsette å trene med det eleven ikke har mestret i flere år, eller skal vi prøve å finne på noe annet?

I stedet for å akseptere barnas svakheter og styrker opptrer vi som om virkelighetens verden består av mennesker som har presis like «styrker» i stedet for å se mangfoldet som eksisterer.

Dersom vi hele tiden mislykkes i det andre sier vi burde lykkes i, blir mange av oss bitre og innesluttet, noen blir sykemeldte eller gjør opprør. Det gjelder oss voksne, og det gjelder barn.

Tilbake til den eleven som har slitt med matematikk siden han var ni år og fram til i dag da han er 14. Han gjør så godt han kan, men karakterene blir bare dårlige. Denne eleven som sitter og sliter i alle matematikktimene, vil kanskje etter hvert ikke takle flere nederlag. Eleven blir lei, dropper kanskje ut av skolen eller skaper masse bry for seg selv og sine medelever, sine foreldre og lærere og blir henvist til PPT.

Samtidig jobber denne eleven hver lørdag på et verksted. Han skrur og mekker og bruker sine talenter. I stedet for å trene på tall som han aldri blir flink til, bør han oppleve å få tilbakemelding på det han kan. Mestring betyr at vi tilrettelegger muligheter i stedet for å påpeke begrensninger.

Det er ikke alle barn som finner lykken i et klasserom . Jeg har møtt mange ungdommer som i en del skolesammenhenger har tatt ut de verste sidene i seg selv. Jeg har møtt skolebøllen og skulkeren senere i livet som daglig møter presis på jobben og utfører arbeidet til egen og alle andres tilfredsstillelse fordi han daglig får bruke sine talenter i stedet for daglig å få bekræftelse på sine svakheter.

Jeg har ofte møtt stor forståelse hos lærere og foreldre når jeg sier at i stedet for å streve med det han/hun ikke kan, la oss finne noe eleven mestrer. Men dersom forslaget kommer fra eleven i klassen til enkelte lærere, blir ofte reaksjonen: «Ikke min elev, takk!»

Undervisning handler om å tilegne seg kunnskaper. Men dersom barnet ikke har tro på seg selv og har gitt opp og synes at alt er håpløst, hva skal barnet med gode karakterer? Jeg har møtt mange kloke ungdommer som slutter grunnskolen og som allerede nå har gitt opp, fordi de tror de ikke er bra nok. Mestring og læring er derfor helt avhengige av hverandre. Å få ansvar, å bidra og få bekræftelser på at du gjør noe du kan, er viktige deler av læreprosessen.

Mestring handler om positiv identitet

Mestring handler om positiv identitet. Å være positiv betyr ikke dette det samme som at vi smiler og godtar alt. Å være positiv betyr å møte utfordringer med innsats i stedet for å klage. At vi møter nederlag med bidrag i stedet for unnskyldninger, og at vi møter problemer med HVORDAN og HVA i stedet for å grave oss ned i det store svarte HVORFOR.

Mange foreldre ønsker at ungene deres skal greie det samme som det de selv har oppnådd eller det de ønsket å oppnå , men aldri oppnådde. Dersom mål for våre barn bare styres ut ifra våre egne ønsker, kan vi noen ganger gå feil. Setter vi urealistiske mål for våre barn, er det vanskelig å snakke om mestring.

De tiltak vi anbefaler har en tradisjon som er skapt ut ifra *vansketenkning* i stedet for *mulighetstenkning*. For eksempel har barn med *sammensatte lærevansker* også *sammensatte utviklingsmuligheter*.

Å være ulike sees fortsatt på av mange som et problem i stedet for en berikelse. Vi i PPT må i stedet for en vanske- og problemskole bidra til en talent- og utviklingsskole. Utvikling skjer når barn får brukt sine talenter.

Så neste gang du skal teste en elev, kan du kanskje begrunne ditt nærvær og bidrag med at du skal finne ut hva barnet er flink til!

Rolf Skjelstad

PPT for Eidsberg, Marker, Rakkestad og Trøgstad

Ordfører Voldens vei 3, 1850 MYSEN

Tlf. 69 84 59 20

E-post: pptio@c2i.net

K J E K T Å V I T E

La ikke de ledige stillingene være ubesatt

Gjennom en stillingsannonse i
SKOLEPSYKOLOGI, PP-tjenestens eget tidsskrift,
når du fram til aktuelle søkere.

**Neste utgivelse 15. mars,
annonsefrist 5. mars**

SKOLEPSYKOLOGI

Postboks 165
2711 Gran

Tlf. 61 33 16 16
Fax. 61 33 01 07

E-post: skolepsykologi@online.no